

УДК 32.323:3.30

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ

Анатолій Павко

*Національна академія управління,
кафедра суспільних та політичних наук,
вул. Вінницька, 10, 03151, Київ, Україна,
e-mail: gumanitar@nam.kiev.ua*

В статті на основі аналізу новітніх вітчизняних та зарубіжних соціогуманітарних досліджень здійснено спробу виокремити прикметні риси та особливості методологічної культури наукового аналізу актуальних, дискусійних проблем сучасного суспільно-політичного розвитку в Україні.

Ключові слова: методологічна культура, політологічний аналіз, суспільні науки, політична наука, парадигма, системний підхід, синергетика.

Надзвичайно гострі, суперечливі, контроверсійні, часто алогічні й хаотичні за своїм змістом і формою, наповнені глибоким драматизмом і психологічним напруженням, процеси, які відбуваються сьогодні на теренах України, зокрема, в її східних регіонах, є серйозним викликом не лише для світової цивілізаційної спільноти, українського народу, а й для вітчизняної політичної еліти, політичної науки, яка має допомогти суверенній державі у здійсненні фахового, об'єктивного, коректного наукового аналізу сутності, історичних витоків, причин, передумов, імовірних, прогнозованих наслідків вкрай загрозливої соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в Україні, у наданні всебічно обґрунтованих, реальних і дієвих практичних рекомендацій щодо подолання кризи української державності. В контексті дослідницьких завдань, спрямованих на поглиблене вивчення особливостей, тенденцій та динаміки політичних процесів вітчизняного державотворення актуалізуються питання, пов'язані з виокремленням та дослідженням парадигм, доміант методологічної культури політологічного аналізу. Слід визнати, що не лише пересічним громадянам, а інколи й висококваліфікованим фахівцям важко зрозуміти сутність і вектор політичних метаморфоз і перетрубацій, які мають усталено перманентний характер в нашій країні. Мабуть це під силу лише «українському самашедшему», людині з викривленою психікою, з її орієнтацією на деструктивні, ірраціональні підходи до навколишнього світу. Звернемось до влучних поетичних метафор Л. Костенко, яка у своїх літературних творах ставить об'єктивний діагноз сучасній політичній владі, політичному істеблшменту :

Довоювався, хай би йому грець
Призвів людей – і ще до одної пастки
Чи ця поразка - це уже кінець ?
Чи лиш початок іншої поразки? [12, с. 271]

Не менш глибоко проникливими в політичному і життєвому сенсі є наступні, метафоричні обрамлені слова видатної української поетеси:

Знову пішла, Україна по колу
Знову і знову, ще раз у ніколи. [12, с. 396]

В умовах всеосяжної політичної кризи в Україні, небезпечного для державності військово-політичного протистояння з Росією, тільки об'єктивний, неупереджений і спокійний науковий підхід зможе допомогти знайти дослідникам чіткі адекватні відповіді на численні запитання, обумовлені глобалізованими викликами сучасності. Для цього необхідним є діалог за участю фахівців, експертів, вчених, громадських і політичних діячів, толерантні і плідні інтелектуальні дискусії в академічному й університетському середовищах. Як ніколи раніше, в сучасних умовах зростає роль політичної науки у вивченні та осмисленні суспільно-політичних колізій і конфліктів в Україні, трагічних аспектів і сюжетів українського державотворення, в системному передбаченні гіпотетичних сценаріїв і векторів майбутнього розвитку нашої країни.

Методологічна культура наукового аналізу внутрішніх та зовнішньополітичних проблем сьогодення України, яка має постійно удосконалюватись й ефективно та динамічно застосовуватись новітньою вітчизняною політологічною наукою, має опиратися на потужний інтелектуальний і науково-пізнавальний потенціал класиків та неокласиків вітчизняної та зарубіжної соціогуманітарної думки. До цієї когорти яскравих вчених і мислителів, наприклад, відносимо І. Канта, Г. Гегеля, К. Маркса, В. Плеханова, М. Бердяєва, Е. Дюркгейма, В. Парето, З. Фрейда, І. Валлерстайна, Й. Шумпетера, Е. Тоффлера, М. Грушевського, І. Франка, Б. Кістяківського, С. Єфремова, І. Кураса, А. Гальчинського та багатьох інших. Справжня ж наука стоїть на плечах гігантів-мислителів та інтелектуалів, неординарних особистостей, які належать до різних цивілізованих країн і народів. Про це варто завжди пам'ятати сьогоднішнім і прийдешнім поколінням дослідників. В цьому зв'язку заслуговує на увагу далеко не тривіальна думка зарубіжного юриста-міжнародника Ф. Мартенса про те, що наука не визнає для себе територіальних меж, вона немає національності. За логікою вченого, «національною» вона може бути лише в тому сенсі, що «кожний народ, який приймає активну участь у всесвітній науковій роботі, зобов'язаний зробити в її скарбницю особистий внесок, який відображає саме притаманні йому індивідуальні здібності» [16, с. 106].

Підкреслимо: методологічна культура наукового аналізу органічно поєднує власне методологічний, теоретичний і технологічний у ретроспективному і сучасному вимірах концепти. Культура ж це завжди системна цілісність, яка синтезує багатомірні, у тому числі різнопорядкові, інтелектуальні потоки. Саме тому, безпідставне заперечення теоретичної спадщини Маркса вважається в світовій науці ознакою низької методологічної культури мислення [6, с.10]. Ідеї класиків, а тим більше класичні традиції в соціогуманітарних, як і в природничих науках, не вмирають. Вони лише вимагають нового прочитання, поглибленої і разом з тим коректної інтерпретації, відповідного коригування у зв'язку з сучасними вимогами теорії і практики.

Відомий американський соціолог І. Валлерстайн безпідставно зазначає, що для глибокого розуміння специфіки нашого часу, необхідно встати на плечі титанів ХІХ століття і розглядати нові перспективи розвитку суспільства, якщо ж, звичайно, нам вистачить енергії і волі, інтелектуальних здібностей для цього. Він, зокрема, вважає, що настав той момент, коли суспільствознавці повинні переконливо продемонструвати, чи спроможні вони створити науку, яка здатна дослідити та описати ту всесвітню соціальну трансформацію, яку нам всім доведеться пережити [5, с.268]. У своїй книзі «Кінець знайомого світу. Соціологія ХХІ століття», яка отримала широку міжнародну популярність, американський соціолог аргументовано показав, що історична система, яка сформувалась в модерну епоху, в сучасних умовах вступила в свою критичну фазу,

коли неминучим є наростання невизначеності і накопичення кардинальних змін, які фактично означають «кінець знайомого світу». Поряд з перетвореннями у звичному «світі капіталізму» повинен зазнати змін і «світ знань» про нове, постіндустріальне суспільство. Основну мету своєї оригінальної праці І. Валлерстайн вбачає у прагненні визначити, яким чином мають поєднуватись розум (чітке розуміння меж можливого знання) і моральність (прихильність до справедливого суспільства) [5, с. IX]. Такий підхід зарубіжного соціолога знову ж таки актуалізує питання про вироблення новітніх методологічних парадигм, модернізованого методологічного інструментарію для глибокого наукового пізнання сучасних суспільних явищ і процесів.

Для формування методологічної культури політологічного аналізу могло б стати корисним, на нашу думку, творче перенесення в сучасну політичну площину України методологічного потенціалу плідних ідей відомого суспільствознавця І. Кураса, висловлених ним на сторінках своїх вибраних праць, які ввійшли до двох збірників: «Етнополітика: історія і сучасність» та «Етнополітологія. Перші кроки становлення», опублікованих відповідно у 1999 і 2005 рр. Очевидно, що для прийняття оптимальних політичних рішень владні структури мають опиратися на результати наукового аналізу, методологічну систему аргументації презентованих ідей і підходів. У цьому зв'язку, І. Курас наполягає на тому, що для забезпечення об'єктивного аналізу живої тканини сучасного політичного процесу і оперативності у доведенні його результатів до споживача, потрібна «система, справді комплексний підхід, широке використання сучасних методів і методології дослідження, даних соціології, незалежність висновків і пропозицій. Лише за цих умов розробки вчених знайдуть свого замовника і читача і таким чином принесуть користь науці і практиці» [14, с.14]. Необхідною передумовою для підготовки глибоких досліджень у царині політичної історії і теорії є творчий, новаторський науковий пошук, подолання кон'юнктурщини, абсолютна об'єктивність і обґрунтованість висновків, пропозицій і рекомендацій [14, с. 23].

Новизна методологічних підходів у дослідженнях І. Кураса знайшла творче втілення в обґрунтуванні та актуалізації ним соціокультурного підходу до макроаналізу суспільно-політичних процесів, який тісно пов'язаний з поворотом цивілізаційного розвитку до інтелектуальної сфери. Саме його чітке розуміння й успішне застосування вносить корективи до аналізу взаємовідносин об'єкта і суб'єкта, тим самим забезпечуючи адекватну, наукову картину процесу трансформації нашого суспільства [15, с.620]. Серед перспективних методологічних підходів, які зберігають свою актуальність і в сучасних умовах, доцільно також вказати на висвітлені І. Курасом проблеми осмислення українських пріоритетів у геополітичному просторі, пошуків гармонізації між державними, загальнонаціональними та регіональними тенденціями розвитку українського суспільства, обґрунтування національної ідеї. Досить продуктивними для сучасного дослідницького дискурсу є зокрема наукові підходи, запропоновані вченим до розв'язання проблеми соборності й регіоналізму, які найтісніше пов'язані між собою і уособлюють дві грані політичного моделювання і прогнозування. «Регіоналізм в Україні, – зазначає І. Курас, – має багатоаспектний характер і глибокі історичні корені. Регіоналізм може бути джерелом соціального й економічного напруження, але вміле врегулювання інтересів і потреб, що створюються регіональною специфікою, може стати додатковим джерелом активізації розвитку і території, і держави в цілому» [15, с.734]. До цієї мудрої, виваженої наукової позиції відомого вченого варто прислухатись і сучасним дослідникам політичної істини, і представникам вітчизняної політичної еліти.

Методологічна культура політологічного аналізу немислима без творчого використання літературних шедеврів, без вершинних явищ вітчизняної та зарубіжної поезії, прози, публіцистики. До цієї інтелектуальної скарбниці можна було б віднести літературні твори Т. Шевченка, М. Нечуй-Левицького, М. Куліша, Л. Українки, О. Грибоєдова, Ф. Тютчева, Р. Кіплінга, П. Коельо, Л. Костенко та багатьох інших визнаних світовою громадськістю майстрів пера. Зазначимо, наприклад, що комедія О. Грибоєдова «Горе від розуму», яка була написана в далекому ХІХ столітті, досить актуальна і в сучасних умовах української дійсності своїм революційним пафосом, гостротою ідей, злободенністю влучно змальованих поетом образів. Нагадаємо, що в ранніх виданнях комедії 1860–1912 рр. епіграфом до неї слугували поетичні рядки відомого талановитого російського поета – декабриста О. Полежаєва, які, з нашої точки зору, є інтелектуальним метафоричним вердиктом українському суспільству, його дезорганізованому, хаотичному, політичному життю:

Судьба-проказница, шалунья

Определила так сама:

Всем глупым – счастье от безумья ,

А умным – горе от ума [8, с. 426].

Відповідно – роман Л. Костенко «Записки українського самашедшого» дозволяє глибше, через використання оригінальних метафоричних засобів збагнути ірраціональну, психологічну природу абсурдних явищ громадсько-політичного життя українського суспільства, яке перебуває на стадії масового психозу і містить патологічні ознаки. «А власне, за що ми боремся», – риторично запитує головний герой роману, київський програміст, і відповідає на нього таким чином: «За те, щоб президентом був той, а не той. Особисто я без ілюзій. Головне, обрати такого, щоб можна було переобрати» [13, с. 390–391].

Невід’ємною рисою методологічної культури політичного мислення є чітке, усвідомлене розуміння сутності таких категорій і концептів, які визначають теоретичні засади і прикметні риси сучасної політичної ситуації в Україні. Для того щоб уникнути смислових аберацій і термінологічних колізій, потрібно, уточнити зміст понять «українська державність», «українська нація», з’ясувати їхні феноменальні особливості. Підкреслимо, що українська держава в сутнісному і фундаментальному аспектах має проблемний характер. На переконання Л. Костенко, її проблемність в цьому сенсі полягає «не в ідентифікації нації, а в кризі самоідентифікації національно дезорганізованої частини суспільства» [11, с.13]. Поряд з тим, колишній Президент України В. Ющенко у сформульованому ним новому символу віри для українців, акцент робить саме на ідентичності, яка доповнюється єдністю і довірою [20, с. 509].

За майже чверть століття існування незалежної України відбулося не послідовне, системне розв’язання нагальних суспільних проблем, а хаотичне нагромадження невирішених проблем, що значно посилює кризові симптоми вітчизняної державності. На сучасному етапі держава в Україні є розбалансованою і лише за формальними ознаками її можна вважати українською державою, оскільки в практичній площині вона нерідко діє як антиукраїнське державне утворення. До гранично негативних рис української державності відносимо: 1) перманентна бідність, значна суцільна поляризація українського населення; 2) корумпованість владної політичної еліти, відсутність у неї системного державницького мислення; 3) суцільний політичний антагонізм, перманентне протистояння політичних сил; 4) наявність інертного

суспільства; 5) позбавлення країни стратегічного бачення перспектив майбутнього, постійне її перебування на межі економічного, політичного і культурного краху.

Феноменом української держави є те, що в ній сформувалось і довготривалий час функціонує «транзитивне суспільство», що перебуває в процесі соціальних, економічних, політичних, культурних й інших перетворень, кінцева мета яких переважно не визначена [17, с. 26]. Зазначимо у цьому зв'язку, що у вітчизняних політологічних дослідженнях процесів трансформації посткомуністичного, у тому числі й українського суспільства, категорія «демократичний транзит» набула винятково позитивного значення, в основному для позначення прямолінійного політичного руху «від авторитаризму до демократії». Разом з тим, в інтелектуальних ресурсах зарубіжної політичної науки міститься ціннісна інформація про тенденції політичної динаміки й багатовекторні, альтернативні процеси демократичного транзиту.

В термінологічному сенсі досить заплутаним і не до кінця зрозумілим є поняття нації, в яке привнесені суб'єктивні, часто суперечливі підходи і не досить переконливі інтерпретації цього поняття:

- 1) відсутність в українців нації, а наявність лише «недолугого етносу»;
- 2) належність українців до політичної нації, яка містить в собі весь поліетнічний конгломерат;
- 3) українці в національному вимірі є народом України;
- 4) згідно конституційно-правових положень, українців необхідно вважати українським народом;
- 5) національна гідність існує переважно у формі гіпертрофованого національного пафосу.

В контексті перспектив розвитку політичної нації, слід підкреслити, що українська нація прагне ясних і чітких реформ, що гарантуватимуть суспільству не облудні обіцянки, а нову соціально-політичну дійсність, в якій буде нарешті реалізоване історичне гасло Козаччини: «Україна без холопа і пана» [1, с. 257]. Зважаючи на багатоаспектність і багатозначність тлумачень, політологічні поняття «українська державність» і «українська нація» потребують свого смислового уточнення і поглиблення, а також змістовного коригування.

Аргументованого наукового визначення вимагає також поняття української ідеології, яка в сучасних умовах повинна опиратись на імперативну консолідуючу парадигму. Методологічним орієнтиром у розв'язанні цього завдання є, наприклад, міркування відомого вченого М. Амосова. У роки відновлення Україною власної державності академік М. Амосов здійснив дослідження стану українського суспільства, запропонував своє бачення ідеології України і представив його на одному із засідань Президії НАН України у 1997 р. На думку президента НАН України Б. Патона, це була чи не єдина чітко сформульована національна ідея за часи незалежної України. «Мета всього народу, – підкреслював М. Амосов, – це і є ідеологія суспільства, розписана в законах. Без ідеї не може бути єдності народу, а відповідно і прогресу в матеріальному та духовному сенсі. Ідеологія – це розум і почуття суспільства» [2, с. 1]. Важливим у цьому сенсі є дослідження діалектичного процесу взаємозв'язку національної консолідації українців та їхнього євроінтеграційного вибору [18]. Всебічного, прискіпливого аналізу суспільствознавців, зокрема, в контексті гострого військово-політичного протистояння України з Росією заслуговує, на нашу думку, такий принципово важливий політично-ідеологічний концепт як ідеологія «руського мира», його складові. Незважаючи на те, що поняття «русский мир» є досить багатозначним і

поліструктурним за своєю суттю, проте в сучасному суспільно-політичному дискурсі під ним переважно розуміють лише певну спільноту людей, пов'язану з Росією, мовно-культурною традицією, православною вірою, генезою історичної пам'яті та лояльно налаштовану до російської держави та її керівництва [3, с. 4].

Серцевиною методологічної культури політологічного аналізу є системний і синергетичний підхід у науковому пошуку об'єктивної політичної істини, незаангажованого вивчення явищ і процесів суперечливої і досить динамічної картини українського політико-правового поля. Вказуючи на світоглядне значення ідеї системності, один з основоположників системного аналізу Л. фон Берталанфі, вказував на те, що її потрібно розглядати не як явище, викликане швидкоплинною модою, а як явище, що органічно вплетене в історію людської думки [10, с. 9]. Саме методологія системного мислення і системного аналізу дає змогу об'єктивно дослідити глибинні, а не поверхневі причини виникнення і подальшої трансформації сучасних політичних процесів в Україні. Спираючись на системний підхід можна дійти, наприклад, висновку, що приналежність території сучасної української держави одразу кільком геополітичним формаціям водночас створює загрози і відкриває геостратегічні можливості. З одного боку, межі геополітичних формацій можуть стати лініями внутрішніх розмежувань, а з іншого – виникають структурні передумови для багатовимірної і багатовекторної зовнішньої політики [7, с. 13]. Значні перспективні можливості містить в собі також системна методологія передбачення. Вона покликана репрезентувати майбутнє, яке не можна інтерпретуватися як звичайне продовження минулого, тому що майбутнє набудатиме принципово інших форм та структур [9, с. 8]. Нагадаємо, що термін передбачення застосував ще наприкінці 50-х рр. минулого століття Г. Бергер у відомому журналі «Два світи», але формування підходу до передбачення як окремого, самостійного відбулося лише на початку 90-х рр. ХХ ст. Передбачення, яке формується за допомогою системного аналізу, переконливо засвідчує, що подолати кризу в українсько-російських відносинах без узгодження дискусійних політичних питань з Російською Федерацією не можливо. Проте межі можливих компромісів з української сторони мають бути визначені так, щоб стратегічні проблеми суверенітету і територіальної цілісності Української держави не могли б стати предметом політичних спекуляцій і з боку Російської Федерації, і з боку інших країн.

Методологічна культура політичного мислення, на нашу думку, передбачає також застосування синергетичного підходу. Відомо, що термін «синергетика» був запроваджений для наукового вжитку німецьким фізиком Г. Хакеном у рамках лекційного курсу, прочитаного у 1969 р. в університеті німецького міста Штутгарт. В подальшому теоретики синергетики І. Пригожин та І. Стенгерс в інтелектуальному сенсі розглядали зазначену методологічну парадигму розуміння сучасного складного, непередбачуваного світу в контексті інноваційного діалогу з природою, культурою, знаннями, ціннісною сферою [19, с. 14–15]. Зазначимо, що синергетика, яка має міждисциплінарний характер, вивчає загальні принципи існування та функціонування систем, що самоорганізуються. В інтегральному сенсі, самоорганізація – це процес виникнення порядку із хаосу. Перспективність синергетичної парадигми полягає в тому, що вона долає межі вузькоспеціалізованих теоретичних моделей і відкриває можливість вироблення нових шляхів для цілісного осмислення тенденцій розвитку сучасного світу. З урахуванням тієї обставини, що принципи системноорганізованого державно-політичного життя в Україні потрібно шукати на шляху розв'язання хаотично накоплених проблем минулого і сучасного суспільного розвитку країни, синергетичний

підхід є важливим методологічним елементом політологічного аналізу. Методологічна культура політичного мислення має обов'язково враховувати й психологічні аспекти. Взірцем такого наукового підходу є, наприклад, праця М. Бердяєва «До психології революції». Застерігаючи сучасників від надмірного захоплення пафосом революції, її ідеалами, М. Бердяєв вказує на те, що вона може пробуджувати не тільки кращі, а й гірші інстинкти. «Темним, диким ще людям, – пише М. Бердяєв, – проповідують виняткове самоутвердження, яке засмічує їх голови незрозумілими ідеями, нерідко злісними, завжди безвідповідальними. Раби завжди залишаються рабами і бунтують по-рабськи. Ця істина є елементарною, самоочевидною, проте в нашу епоху її не бачать і роздратовано заперечують» [4, с. 56–57]. Для забезпечення свого інтелектуального і методологічного статусу, належного рівня методологічної рефлексії та аргументації суспільні науки мають бути повністю вивільнені з-під теологічного контролю і активно протидіяти оцерковленню раціональних ідей і знань. Такий підхід важливо розглядати не як доброзичливе побажання, а як методологічний імператив, адже наукове мислення, його методологічна спрямованість, і мислення креаційне – абсолютно не сумісні. Необхідно зробити особливий акцент на тому, що методологічна культура політологічного аналізу сприяє формуванню не адаптованого розуму, який звик до повторення одних і тих самих історичних та соціологічних схем, до відтворення вже знайомих констант і матриць сучасного світу, а розуму, який протестує проти соціальної несправедливості, обурюється бездіяльністю урядових інституцій і сповнений рішучості й щирого прагнення змінити звичний, нерідко закостенілий хід речей, який є серйозною перешкодою для успішного цивілізаційного розвитку країни, її громадян.

Отже, теоретичним підґрунтям для формування методологічної культури політологічного аналізу актуальних, дискусійних проблем сучасного суспільно-політичного життя України мають стати творчі, інтелектуальні, натхненні ідеї вітчизняних і зарубіжних вчених і мислителів минулого і сьогодення, авторитетних діячів української та світової культури, новітній понятійно-категоріальний апарат суспільних наук, інноваційні наукові парадигми і підходи, спрямовані на глибоке сутнісне розуміння змісту, сенсу і природи політичних явищ і процесів.

Список використаної літератури

1. *Акимович Є.* Феномен українства / Є. Акимович. – Одеса : Прес-кур'єр, 2014. – 304 с.
2. *Амосов Н. М.* Идеология для Украины / Н. М. Амосов. – К. : ДЕМІД, 1997. – 36 с.
3. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К. : НІСД, 2015. – 684 с.
4. *Бердяев Н. А.* Духовный кризис интеллигенции / Н. А. Бердяев; сост. и ком. В. В. Сапова. – М. : Канон, 1998. – 400 с.
5. *Валлерстайн И.* Конец знакомого мира. Социология XXI века / И. Валлерстайн; пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Логос, 2003. – 368 с.
6. *Гальчинский А. С.* Маркс и современный мир. Гуманистическая доминанта / А. С. Гальчинский. – К. : Лыбидь, 2015. – 328 с.
7. *Горбулін В. П.* Україна і Росія: дев'ятий вал чи Китайська стіна / В. П. Горбулін. – К. : НІСД, 2015. – 64 с.

8. Грибоедов А. С. Горь от ума: комедия в четырёх действиях в стихах / А. С. Грибоедов; изд. 2-е, доп. – М. : Наука, 1988. – 480 с.
9. Згуровський М. З. Системна методологія передбачення / М. З. Згуровський. – К. : Політехніка, 2001. – 50 с.
10. Згуровський М. З. Системный анализ. Проблемы, методология, приложения / М. З. Згуровський, Н. Д. Панкратова; 2-е изд., перераб. и доп. – К. : Наукова думка, 2011. – 725 с.
11. Костенко Л. Гуманітарна аура нації або Дефект головного дзеркала/ Л. Костенко; упоряд. І. Сендюков, Н. Тисячна; за заг. ред. Лариси Івшиної. – К. : Українська прес-група, 2013. – 80 с.
12. Костенко Л. Триста поезійб вибрані вірші/ Л. Костенко. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2015.– 416 с
13. Костенко Л. В. Записки українського самашедшого / Л. В. Костенко; вид. 17-те. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2015. – 413с.
14. Курас І. Ф. Етнополітика: історія і сучасність: статті, виступи, інтерв'ю 90-х років / І. Ф. Курас; Інститут політичних та етнонаціональних досліджень НАН України. –К. : ІПіЕНД, 1999. – 656 с.
15. Курас І. Ф. Етнополітологія: перші кроки становлення/ І. Ф. Курас; НАН України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. – К. : Генеза, 2004. – 734с.
16. Мартенс Ф. Ф. Современное международное право цивилизованных народов / Ф. Ф. Мартенс: в 2-х т.; ред. и биограф. очерк д-ра юрид. наук, проф. В. А. Томсинова. – М. : Зерцало, 2008. –Т. 2. – 432 с.
17. Методологія аналізу соціально-політичних проблем сучасного українського суспільства: підсумкові матеріали круглого столу, 17 червня 2004 р. / відп. ред. А. Решетніченко. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2004. –100 с.
18. Павко А. Діалектичний процес взаємозв'язку національної консолідації українців та їхнього євроінтеграційного вибору / А. Павко // Віче. – 2013, – № 24. – С. 12–14.
19. Синергетика і освіта: монографія; за ред. В. Г. Кременя. – К. : Інститут обдарованої дитини, 2014. – 348 с.
20. Ющенко В. А. Недержавні таємниці: нотатки на берегах пам'яті/ В. А. Ющенко; літ. запис. і упоряд. О. Зінченка. – Харків : Фоліо, 2014. – 511 с.

Стаття надійшла до редколегії 28.01.2016

Прийнята до друку 19.02.2016

**PROBLEMS OF MODERN SOCIO-POLITICAL DEVELOPMENT OF UKRAINE:
THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES**

Pavko Anatolii

*National Academy of Management,
Department of social and political sciences
Vinnytska str., 10, 03151, Kyiv, Ukraine*

In the article on the basis of the newest domestic and foreign social humanitarian research the attempt is made to distinguish the main features and peculiarities of the methodological culture of the scientific analysis of the urgent, controversial problems of the modern social political development in Ukraine.

Key words: methodological culture, political analysis, social sciences, political science, paradigm, system analysis, synergetic.